दत्रापि एकादश्युपवासदिनसम्भविमृताहरूपकालबाधेनोत्तरदिने श्राद्धविधानेनावैषम्यम् । तथा च "ग्रस्तोदये यदा चन्द्रे प्रत्यब्दं समुपस्थितम् । तद्दिने चोपवासः स्यात् प्रत्यब्दं तु परेऽहनि" "ग्रस्तावेवास्तमानं तु रवीन्दू प्राप्नुतो यदि । प्रत्यब्दं तु तदा कार्य्यं परेऽहन्येव सर्व्वदा" नि० सि० धृतवचनैः निमित्तकालबाधेनापरेद्युः श्राद्धकालः । एतेन एकादशीव्रतदिवसे श्राद्धनिषेधे विघ्नपतितश्राद्धस्य कृष्णैकश्यां विधानम् अश्वयुक्कृष्णपक्षनिमित्तकषोडशश्राद्धविधानञ्च निर्विषयं स्यादित्यापत्तिरपास्ता विषयभेदेन व्यवस्थासम्भवात् । तथाहि विघ्नपतितश्राद्धे श्राद्धकालव्याप्तैकादशीतिथिमात्रस्य निमित्तता तस्य व्रतदिवसात् पूर्व्वेद्युरपि कदाचित् सम्भवेन तद्रूपविषयलाभेन निर्विषयत्वाभावात् क्वचिदेकदिने तत्प्रसक्तावपि सामान्यमुखेन प्रवृत्तशास्त्रस्य उपवासदिनव्यतिरिक्ततिथिखण्डविषयकत्वकल्पनेनाविरोधः । किञ्चात्र कर्त्तृभेदेन व्यवस्थाप्युपपद्यते वैष्णवेतरसपुत्रगृहस्थस्य कृष्णैकादश्युपवासस्य नित्यत्वाभावेन तत्परं श्राद्धविधानं, वैष्णवविषयः श्राद्धनिषेध इति कर्त्तृभेदसम्भवात् । अश्वयुक्कृष्णपक्षनिमित्तकषोडशश्राद्धविधानमपि न निर्विषयं तिथिह्रासादिवशादेकसावनदिवसे तत्रविहितश्राद्धद्वयवद् वैष्णवैः द्वादश्यां श्राद्धद्वयकरणेन षोडशसंख्यापूर्त्तिसम्भवात् । पौषैकाकाशारूपमन्वादिनिमित्तकश्राद्धस्यापि नैमित्तिकतया मन्वादिकृत्यत्वेन पूर्व्वाह्णे विहितत्वेन उपवासदिन एव तत्खण्डस्यैव लाभसम्भवेन पूर्व्वदिवसे च तदसम्भवेन विरोधप्रसङ्गेऽपि वैष्णवानां द्वादश्यामेव मृताहश्राद्धस्येव तस्य कर्त्तव्यता वैष्णवेतरगृहस्थस्य तद्दिने कर्त्तव्यतेति कर्त्तृभेदात् व्यवस्थाया नानुपपत्तिः ।

पाद्मे नैमित्तिकमित्युक्तेः ब्रह्मवैवर्त्ते परेतक इत्युक्तेश्च आद्यश्राद्धमपि एकादश्युपवासदिवसे वैष्णवैर्न कर्त्तव्यमेव । "एकोद्दिष्टं तु यत् श्राद्धं तन्नैमित्तिकमुच्यते । तदप्यदैवविकं कार्य्यमयुग्मानाशयेद् द्विजान्" इति भविष्य पु० एकोद्दिष्टस्य नैमित्तिकत्वेन परिभाषितत्वात् प्रेतोद्देश्यकश्राद्धस्य च एकोद्दिष्टत्वाच्च तस्यापि तद्दिने निषेध एव प्रेतश्राद्धस्य यथैकोद्दिष्टत्वं तथैकोद्दिष्टशब्दे वक्ष्यते इत्थं स्मार्त्तवैष्णवकर्त्तृभेदात् व्यवस्थाभेदः ।

एकादशगुरु पु० एकदशमिता गुरवः । "आचार्य्यश्च पिता ज्येष्ठोभ्राता चैव महीपतिः । मातुलः श्वशुरस्त्राता मातामहपितामहौ । वर्णज्येष्ठः पितृव्यश्च पुंस्त्रेते गुरवोमताः" इति देवलोक्तेषु आचार्य्यादिषु । त्राता त्राणकर्त्ता । वर्णज्येष्ठः क्षत्रियादीनां ब्राह्मणादिः । "अनेनैकादश गुरवःसङ्केतिताः । कथमनेकेषामेकगुरुशब्दवाच्यत्वमेकस्य प्रवृत्तिनिमित्तस्याभावात् इति चेन्न "गुरुरनुगन्तव्यः" इत्यादि श्रुत्या सदापरितोषणीयत्वादिधर्म्मात्मकस्योपाधित्वात् यद्यप्याचार्य्यस्यैव परितोषणीयता श्रूयते तथापि तदन्येष्वतिदिश्यते अतोऽतिदिष्टधर्म्मोऽप्येकपदप्रवृत्तावुपाधिर्भवति इष्टिशब्दप्रवृत्ताविव तद्धर्म्मसंबन्धः शास्त्रीयगुरुपदप्रवृत्तिविषयत्वं वोपाधिर्भव तु विशेषाग्रहादक्षादिशब्दवदनेकार्थतैव कोदोषः" प्रा० वि० । अयञ्च शब्द एकादशिन्शब्दात् पूर्व्वं बोध्यः प्रमादात्तत्र न लिखितोऽतोऽत्र लिखितः ।

एकादशराशिक न० एकादश राशीनधिकृत्य प्रवृत्तं गणनम् कन् । लीलावत्युक्ते गणनप्रकारभेदे तत्प्रकारश्च तत्रैव यथा "पञ्चसप्तनवराशिकादिकेऽन्योन्यपक्षनयनं फलच्छिदाम् । संविधाय बहुराशिजे वधे स्वल्पराशिवधभाजिते फलम्" इत्युक्तदिशा फलानयनम् । तत्रोदा० "पिण्डे येऽर्कमिताङ्गुलाः किल चतुर्वर्गाङ्गुला विस्तृतौ पट्टादीर्घतया चतुर्द्दश करास्त्रिंशन्मिताः" "एता विस्तृतिदीर्घपिण्डमितयो येषां चतुर्वर्जिताः" इति नवराशिके उक्ता ।

पि० १२ ८
वि० १६ १२
दी० १४ १०
मि० ३० १४

"पट्टाये प्रथमोदितप्रमितयोगव्यूतिमात्रे गतास्तेषामानमनाय चेच्छकटिनां द्रम्माष्टकं भाटकम् । अन्ये ये तदनन्तरं निगदितामाने चतुर्वर्जितास्तेषां का भवतीति भाटकमितिर्गव्यूतिषट्के वद" । अत्र फलस्येतरपक्षनयने तस्य बहुराशिकत्वं तद्रहितपक्षस्य स्वल्पराशिता तेन समानाङ्केनोभयपक्षयोरपवर्त्तने फलसहितबहुराशिपक्षस्याङ्कस्य परस्परगुणने जाताः ४८अङ्काः फलरहितपक्षाङ्कानां परस्परघातनिष्पन्नेन ६ षड़ङ्केन भाजिते लब्धाः ८अष्टौ अङ्कास्तेन अष्ट द्रम्मास्तत्र भाटकमितिरिति तत्र निश्चयः । अत्रेदमवधेयम् फलच्छिदामित्युक्तावपि फलच्छेदभिन्नराशिच्छेदस्यैव अन्योन्यपक्षनयनम् न तु फलच्छेदस्येति । अयञ्च शब्दः एकादशद्वारशब्दात् परं बोध्यः प्रमादात्तत्र न लिखितोऽतोऽत्रोक्तः ।

वि० १२ ८
वि० १६ १२
दी० १४ १०
मि० ३० १४
ग० १ ६
भा० ८ ०

एकादि त्रि० एक आदिर्यस्य । १एकत्वसंख्यान्वितमारभ्य परार्द्धान्तसंख्यायुक्ते । २तत्स्मारके रेखासन्निवेशविशेषरूपे-